

ضرورت برگزاری دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای

و راهکارهای عملی جذب دانش‌آموزان به شاخه فنی و حرفه‌ای

اشاره

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای زیربنای توسعه پایدار هستند. بنابراین حرکت به سمت توسعه پایدار بدون توجه بنیادی به این آموزش‌ها میسر نخواهد بود. امروزه مجامع بین‌المللی حرکت خویش را به این سمت هدایت کرده‌اند و جهت‌دهی مجدد به آموزش‌ها و بازبایی آن‌ها را توصیه می‌کنند. اغلب اقتصاددانان معتقدند، برای از بین بردن فقر باید اشتغال ایجاد کرد. در ایجاد اشتغال آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نقش اصلی را دارند. کشورهای جهان، در آموزش‌های رسمی و غیررسمی، به این موضوع توجه داشته و سرمایه‌گذاری هنگفتی کرده‌اند. با ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دست‌ها توانا و افراد برای اشتغال مفید در جامعه آماده می‌شوند. هدایت تحصیلی صحیح توسط مشاوران، معلمان و اولیا، با توجه به علاقه و استعداد دانش‌آموزان ضامن پیشرفت جامعه ما خواهد بود.

مقدمه

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آموزش‌هایی هستند که فرد را برای احراز شغل، حرفه و کسب و کار آماده می‌کنند و یا کارایی و توانایی وی را در انجام آن‌ها افزایش می‌دهند [کنوانسیون آموزش فنی و حرفه‌ای، یونسکو، ۱۹۸۹؛ به نقل از: نیکویی، ۱۳۷۷]. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آموزش‌هایی هستند که انتظار می‌رود دانش‌آموختگان آن‌ها در زمان ورود به دنیای کار، نسبت به دانش‌آموختگان رشته‌های نظری، از سازگاری بیشتری با محیط کار برخوردار باشند. به عبارت دیگر، این دانش‌آموختگان باید توانایی لازم را برای اشتغال داشته باشند. نظام‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای به لحاظ برنامه درسی، نحوه اجرا، مدیریت و سازمان‌دهی در دنیا در گستره وسیعی قرار گرفته‌اند. اما همه آن‌ها در یک

کلیدواژه‌ها:

آموزش فنی و حرفه‌ای، توسعه پایدار

هدف مشترک هستند و آن تربیت نیروی انسانی به‌گونه‌ای است که شایستگی‌های لازم را برای ورود به دنیای کار (بلافاصله و یا با عبور از آموزش‌های تخصصی ورودی هر حوزه کاری) داشته باشد. امروزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بیشتر به فناوری، صنعت و تحول علمی کشور بستگی دارند. نیازهای تکنیکی ما را به آن سمت می‌کشند که از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای حداکثر بهره‌مندی را داشته باشیم. آموزش فنی و حرفه‌ای در واقع نوعی آموزش مشارکتی است. همه دست‌اندرکاران بخش صنعت، خدمات و کشاورزی نقشی جدی در برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای دارند. آموزش و پرورش نباید یک دستگاه غیرتولیدی، هزینه‌ای و مصرفی تلقی شود که سرمایه کشور را مصرف کند. زیرا این تلقی هم ظلم به آموزش و پرورش است و هم بزرگ‌ترین مانع برای تحقق آرمان‌هاست.

اشکالات و نارسایی‌های آموزش متوسطه

• تأکید و تمرکز بر آماده کردن تمامی دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه؛
• تأکید بر درس‌های نظری، کثرت درس‌هایی که به دانش‌آموزان در یک هفته عرضه می‌شوند، ارزش قائل نبودن برای آموزش‌های خارج از آموزشگاه، نارسا بودن شیوه مهارت‌آموزی؛
• رها شدن فرایند هدایت تحصیلی در این دوره و کم‌توجهی به پرورش علاقه و استعداد دانش‌آموزان از سوی اولیا.

راهکارهای عملی جذب دانش‌آموزان به آموزش فنی و حرفه‌ای

- حضور مشاوران حداقل دو یا سه بار طی سال تحصیلی در مدرسه‌های آموزش متوسطه ۱.

- شناساندن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با تهیه بروشور، تراکت و... .
- تهیه کتابچه‌ای در خصوص معرفی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و رشته‌های آن به تفکیک خواهر و برادر بین دانش‌آموزان دوره‌های اول و دوم متوسطه.
- نام‌گذاری هفته‌ای از سال تحصیلی به نام آموزش فنی و حرفه‌ای، برای شناساندن آن به دانش‌آموزان، دبیران و اولیا.
- تشکیل جلسات انجمن اولیا و مربیان در دبیرستان‌ها برای آشنایی اولیای دانش‌آموزان با این شاخه.
- تبلیغات از طرف صداوسیما، مجلات، نشریات محلی و... در مورد اهمیت آینده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای.
- تهیه فیلم، عکس، سی‌دی و... از رشته‌های متفاوت فنی و حرفه‌ای، کارگاه‌ها و... .
- تبیین آینده شغلی این شاخه از زبان کارشناسان خبره.
- تهیه جزوه‌ای در خصوص معرفی رشته‌های متفاوت شاخه فنی و حرفه‌ای، شرایط ورود به این رشته‌ها، شهرهایی که دارای این رشته‌ها هستند و... به صورت استانی و براساس رشته‌های موجود در شهرستان‌های استان.
- برگزاری دوره‌های ضمن خدمت هر چند کوتاه‌مدت مثلاً (شش ساعته) برای معلمان به منظور شناساندن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به دانش‌آموزان.
- تشکیل نمایشگاه‌هایی از آثار، دست‌ساخته‌ها، ابتکارات و... هنرجویان جهت بازدید عموم مردم، به خصوص دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها.
- برگزاری مسابقه‌های نشریه دیواری و بروشور در خصوص معرفی رشته‌های گوناگون فنی و حرفه‌ای و تشکیل نمایشگاهی از این آثار.
- مصاحبه با هنرآموزان، هنرجویان و مدیران فنی و حرفه‌ای در خصوص معرفی رشته‌های این شاخه.
- اختصاص روزی از هفته مشاغل به حضور هنرآموزان در مدارس و ایراد سخن و بازدید دانش‌آموزان پایه اول متوسطه از مراکز فنی و حرفه‌ای.
- آگاه ساختن دانش‌آموزان از انواع مشاغل موجود در جامعه و خصوصیات هر یک، از طریق بازدیدها، مطالعه نشریات و بروشورهای شغلی و... به گونه‌ای که دانش‌آموزان با شرایط احراز، دوره‌های کارآموزی، مزایا و محدودیت‌ها و سایر خصوصیات مشاغل آشنا شوند.
- برگزاری جشنواره‌های تخصصی بین هنرجویان مراکز فنی و حرفه‌ای به منظور انعکاس فعالیت‌ها و مهارت‌های آنان در جامعه.
- ایجاد تسهیلاتی خاص برای فارغ‌التحصیلان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بعد از اتمام تحصیل (اختصاص وام، امکان ادامه تحصیل در دوره‌های بالاتر، افزایش درصد راهیابی به دانشگاه‌ها و اشتغال آنان).
- احداث مراکز فنی و حرفه‌ای در مناطق محروم (با پشتیبانی مسئولان شهرستان).
- فراهم آوردن وسیله ایاب و ذهاب برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به تحصیل در این مراکز که در شهر خود از داشتن این گونه مراکز محروم‌اند و ناگزیرند برای ادامه تحصیل به شهرستان‌های هم‌جوار خود بروند.
- تأکید بر اهمیت نقش هدایت تحصیلی در رشد و شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان.
- اهمیت دادن به درس انتخابی «برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی» در پایه اول متوسطه.
- رشد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با مشاغل حال و آینده.
- افزایش مشارکت جامعه، نظام اقتصادی و دولت برای ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای.
- اعتباربخشی و کنترل کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای.
- ارزشیابی و به‌روز کردن آموزش‌ها در مقابل نیازها.

آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم

«کمیسیون بین‌المللی یونسکو» در سال ۱۹۹۳ بنیاد یادگیری‌های انسان‌ها را در طول زندگی بر چهار ستون به این شرح استوار دانست: یادگیری برای دانستن؛ یادگیری برای انجام دادن؛ یادگیری برای با هم زیستن؛ یادگیری برای زیستن. آموزش و پرورش امروز به دنبال آموزش مسائلی است که فرد در آینده با آن‌ها روبه‌رو می‌شود، از این رو به عنوان یک ارزش پایدار در هر جامعه نقش‌آفرینی می‌کند و عاملی است برای رشد اقتصادی و پیشرفت فردی. فعالیت‌های «یادگیری برای انجام دادن»، بر حسب ماهیت و هدف، از یک‌سو با هدف‌ها و معیارهای آموزش و پرورش و از سوی دیگر با نیازها و استانداردهای دنیای کار ارتباط دارند. این گونه فعالیت‌ها که در زمره فعالیت‌های توسعه‌ای زندگی قرار دارند و در عمل به شکل‌ها و انواع متفاوت

آموزش فنی و حرفه‌ای ارائه می‌شوند، دارای دو بُعدند: «آموزش و پرورش» و «توسعه اقتصادی». بُعد اول بیشتر به استعدادها، قابلیت‌ها و نیازهای فردی پاسخ می‌دهد، در حالی که بُعد دوم بیشتر پاسخ‌گوی نیازهای اجتماعی و نیازهای اشتغال است.

همه درس‌های مدرسه زمینه مناسبی برای انجام فعالیت‌های «آموختن برای انجام دادن» و تحقق هدف‌های آن به شمار می‌آیند. نظام آموزش و پرورش نه تنها نیاز دارد که هوش (توانایی) مغز را بشناسد، بلکه باید هوش قلب و دست را نیز شناسایی کند. چگونه می‌توان به دانش‌آموز آموخت که آنچه را آموخته به کار گیرد؟

در فرایند جهانی شدن، گرایش‌های دنیای اقتصاد و تجارت بر آن است که آموزش و پرورش و فعالیت‌های آن به گونه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا شود که منجر به پرورش کارگران و کارمندان دارای دانش، مهارت و توانایی‌های متناسب با نیازمندی‌های دنیای کار، تجارت و اقتصاد بینجامد. این امر با تأکید بیشتر بر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، امکان پاسخ‌گویی سریع‌تر و با کیفیت بهتر به نیازهای بازار کار را فراهم می‌آورد.

اهمیت آموزش و مهارت‌های فنی و تخصصی

توسعه اقتصادی مرهون وجود نیروهای متخصص و متعهد تربیت شده توسط نهاد آموزش و پرورش هر کشور است. به خصوص در دنیای امروز که با گسترش دانش و فناوری و تخصصی شدن هر چه بیشتر مشاغل لازم است افراد از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای لازم بهره‌مند شوند، نقش معلمان و مشاوران در جامعه‌پذیری شغلی و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای پذیرفتن شغل آینده خود، بیش از پیش آشکار می‌شود. به طور کلی، هر جامعه سنتی برای نوسازی و نواندیشی باید امکانات تولید را با افزایش مهارت‌های نیروی کار، کاربرد فناوری مناسب، تعهد افراد به رعایت قوانین و بالا بردن و تقویت وجدان و شعور اجتماعی افزایش دهد. آموزش این ویژگی‌ها توسط معلمان و مشاوران از نکات مهم در جامعه‌پذیر شدن دانش‌آموزان است.

در عصر صنعت، فناوری و فضا باید شعار پیشرفت به سوی علم و صنعت و فناوری را سردهیم و جوانان و نوجوانان را به ادامه تحصیل در رشته‌های فنی و حرفه‌ای هدایت کنیم تا بتوانیم به سوی اشتغال‌زایی و پیشرفت

صنعتی و فناورانه گام برداریم.

اهمیت هدایت تحصیلی

در نظام آموزش و پرورش باید به موضوع هدایت تحصیلی به مثابه امری حیاتی نگریسته شود. زیرا همان‌گونه که توجه نکردن به این امر لطامت جبران‌ناپذیری در پی دارد، اهتمام در این موضوع می‌تواند کمک کند از توان‌ها و قابلیت‌های دانش‌آموزان به بهترین نحو بهره‌برداری شود.

وظیفه مشاوران و معلمان در این زمینه بسیار سنگین است. آن‌ها باید علاقه‌ها و استعدادها دانش‌آموزان را کشف و هر دانش‌آموز را متناسب با استعداد، علاقه و قابلیت‌های خود به مسیر صحیح هدایت کنند. چرا که توفیق دانش‌آموز در تحصیل با توفیق فرایند هدایت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

سخن پایانی

در عصر ما که عصر انفجار دانش و اطلاعات و یا عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات نام گرفته، انتقال و مبادله سریع دانش و فناوری از عمده‌ترین نیازهاست. برای فراهم آوردن زمینه‌های تسهیل این فرایند و دستیابی به اهداف مورد نظر، باید خیلی پیش از ابزارها و سخت‌افزارها، به نیروی انسانی به عنوان محور اصلی توسعه جامعه توجه شود و ساز و کارهای مناسب تربیت نیروی انسانی کارآمد مورد نظر قرار گیرد.

امروز بر هیچ کس پوشیده نیست که نیروی انسانی توانمند و واجد مهارت‌های لازم، اساسی‌ترین عنصر و عامل تولید به عبارت دیگر، موتور محرکه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه است. به همین سبب، آموزش و به‌ویژه آموزش‌هایی که جنبه کاربردی و مهارتی آن‌ها بر جنبه‌های نظری‌شان تفوق دارد و نتیجه آن تربیت و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز بخش‌های گوناگون صنعتی، خدماتی و... در جامعه است یکی از پربازده‌ترین سرمایه‌گذاری‌های توسعه تلقی می‌شود.

از این منظر، حتی منابع مالی که صرف آموزش می‌شوند نیز نباید جزو هزینه‌ها منظور شوند؛ بلکه در واقع سرمایه‌گذاری برای آینده محسوب می‌شوند. زیرا تربیت نیروهای کاردان و کارآفرین همراه با مهارت‌آموزی و آمیختن علم و فن و به کارگیری آن‌ها در محیط‌های کار و صنعت، سبب می‌شود تا حرکت چرخ‌های اقتصادی کشور تسریع و تضمین شود.

* منابع

- ۱- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای؛ دوره اول، شماره ۱، پاییز ۸۴.
- ۲- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای؛ دوره دوم، شماره ۱، پاییز ۸۵.
- ۳- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای؛ دوره سوم، شماره ۳، بهار ۸۷.
- ۴- ماهنامه پیوند؛ شماره ۳۲۰، خرداد ۸۵، صفحه ۳۰.
- ۵- ماهنامه پیوند؛ شماره ۳۰۴، بهمن ۸۳، صفحه ۳۰.
- ۶- نگاه به رویدادهای آموزش و پرورش؛ سال نهم، شماره ۱۶۷، فروردین ۸۰، صفحه ۵.
- ۷- نگاه به رویدادهای آموزش و پرورش؛ سال پانزدهم، شماره ۲۷۲، خرداد ۸۵، صفحه ۱.
- ۸- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای؛ دوره سوم، شماره ۲، زمستان ۸۶، صفحه ۳۳.
- ۹- سند چشم‌انداز بیست ساله؛ اینترنت.